

מינהל
חברה
ונוער

מערך שיעור: המשפחה היהודית בשואה – מערך מלווה טקס

קהל יעד: תלמידי חטיבת ביניים וחטיבה עליונה.

משך זמן: 90 דקות .

מטרה:

להבין את השינוי בתפקידי המשפחה בשואה.
לעמוד על הדילמות הקיומיות של הורים וילדים.
לדון בכוחה של המשפחה כעוגן של זהות והמשכיות.

חלק א': פתיחה – (10 דקות)

שאלה – משפחה בשבילי זה...? (סבב תשובות)

"המשפחה בשואה הפכה ממקום של שגרה ל"מבצר האחרון".

שאלה - איך לדעתכם משתנה תפקיד המשפחה כשהעולם שבחוץ הופך למסוכן?"

חלק ב' - עבודה בקבוצות: - (30 דקות)

נחלק את הכיתה ל-4 קבוצות, כל אחת תבחן תפקידים שהמשפחה מילאה בהתייחס לטקסט המצורף ולשאלות לדין אודותיו.

קבוצה 1:

חנה אברוצקי נולדה ב-21.4.1932 בבורשה.

היא הצליחה לברוח מהתופת של גטו ורשה לצד הארי של העיר ולקחה חלק בהברחות מזון לגטו.

"יום אחד ביקש יולק לשתף אותי בסוד גדול... הם גילו פתח קטן בחומת הגטו...זו הדרך היחידה להשיג מזון. נתגנב החוצה מהגטו דרך פרצה ונכניס משהו לאכול, לפני שכולם נמות ברעב..."

היו אלה מבצעים הרי סכנות, שילדים יהודיים שילמו בגללם מחיר כבד...אם נתפסו על ידי הגרמנים היה סופם מר ונמרר.

כשהרחיבו את מסגרת הפעילות, הציעו לי להצטרף אליהם, ילדה בת 11, דוברת פולנית ללא מבטא...
הכשירו אותי לפעילות- מתי לצאת ומאיפה, איך "משיגים" מזון, הכינו לי שק ואימנו אותי איך לסחוב
עשרים קילוגרם לפחות.

הימים עברו, ומבצעי הברחות המזון נמשכו...המלאכה הייתה קשה מפעם לפעם, עייפתי מהמתח
והבדידות הנוראה הכרוכה במילוי המשימה, מכובד האחריות לגורל משפחתי הרעבה...
רק קולות ירייה סיימו את פרק הברחות המזון של קבוצת ילדים אלמונית..." (מעובד מתוך עדותה על
חנה אברוצקי).

שאלות לדיון:

בדרך כלל הורים אחראים לגורל ילדיהם. האם לדעתכם הילדים בשואה הפכו למבוגרים בטרם עת ?
האם לדעתכם המשפחה בשואה באמת הצליחה להיות "המבצר המגן", או שמא ה"מבצר המגן" קרס כשילדים נאלצו
לקחת תפקידים מהוריהם?

"המשפחה הייתה עבור חנה אברוצקי..."

קבוצה 2:

את השיר "הפחד" כתבה אורה ביקובה, ילדה בת 12 שנרצחה באושוויץ

לא...לא... אלי- אנחנו עוד רוצים לחיות.

אל תדלדל כל כך את שורותינו.

אנחנו עוד צרכים עולם אחד לבנות,

יפה וטוב יותר.

רבה עוד מלאכתינו.

מעט ילדים פה נשארנו

אין אבא, אין אמא, אין דוד

מעט ילדים לבדינו

שומעים מנגינות רחוקות.

יש ארץ כך שרה לי אמא

צומחים בה עצים מתוקים,

לארץ הזאת עוד נגיע-

נעופה כמו ציפורים.

שירים שם תלויים בשמיים

ציפורים עליזות ושמחות

ולנו רק גדר תייל

איך נעוף אל הארץ הזאת?

שאלות לדין:

מדוע לדעתכם הסיפורים של ההורים והגעגוע אליהם שמרו על הילדים גם כשנתרו לבד?

"המשפחה הייתה עבור אורה ביקובה...?"

קבוצה 3:

אנה פרנק (1929-1945) הייתה נערה יהודייה-גרמנייה מפורסמת בזכות יומנה האישי, אותו כתבה כשהתחבאה עם משפחתה באמסטרדם במהלך הכיבוש הנאצי בהולנד, והפכה לסמל עולמי לקורבנות השואה.

היא נתפסה לבסוף ומתה בטיפוס במחנה הריכוז ברגן-בלזן, אך אביה אוטו פרנק שרד ופרסם את יומנה, שמתאר את חייה במסתור, את חלומותיה כסופרת ואת ההתבגרות לצד האימה, והפך לספר רב מכר ותהודה עולמית.

"פלא שלא זנחתי את כל האידאליים שלי, כי הם נראים אבסורדיים ובלתי אפשריים ליישום.

בכל זאת אני שומרת עליהם, מפני שלמרות הכל אני מאמינה שבני האדם הם באמת טובים בליבם.

אני פשוט לא יכולה לבנות את התקוות שלי על בסיס בלבול, אומללות ומוות.

אני רואה את העולם משתנה בהדרגה לפראות.

אני שומעת את הרעם הקרב, אני יכולה להרגיש את הסבל של המיליונים.

ועדיין, אם אני מסתכלת למעלה לרקיע, אני חושבת שביום מן הימים זה יסתיים על הצד הטוב,

שהאכזריות הזאת תבוא אל סופה, ושלום ושקט ישובו."

שאלות לדין:

מה לדעתכם אפשר לנערה, סגורה במחבוא, להרגיש חלק מגורל עולם שלם?
האם לדעתכם, המעגל המשפחתי המצומצם שבו חיה עזר לה (או הפריע לה) להחזיק באמונה על האנושיות?

"המשפחה הייתה עבור אנה פרנק..."?

קבוצה 4:

אבא קובנר (1918-1987) היה משורר, לוחם מחתרת ואיש ציבור ישראלי.

הוא היה מנהיג פרטיזנים בגטו וילנה שכתב את כרוז ההתנגדות המפורסם, "אל נלך כצאן לטבח!".

לאחר סיום המלחמה הוא היה ממייסדי תנועת הבריחה ולאחר עלייתו לארץ לחם כקצין בשורות צה"ל.

"זהו הסיפור של אנשים שהיו מפוזרים ברחבי העולם ונתרו עדיין משפחה מאוחדת. אומה שגורלה היה להרס מוחלט ובדיוק מאותה הנקודה, פרחה לחיים חדשים"

שאלות לדין :

למה לדעתכם הדבר הראשון שהניצולים עשו אחרי המלחמה היה לחפש קרובים או להקים משפחה חדשה?
האם לדעתכם התחושה של השורדים שהם "חלק מהעם" השפיעה עליהם כשהם עלו לבד לארץ וחיפשו שייכות?

"המשפחה הייתה עבור אבא קובנר..."?

חלק ג'

סבב במליאה (20 דקות)

נציג מכל קבוצה מציג את התשובות לשאלות שהם דנו בהן בקבוצה,

ומסכם: **"המשפחה בשואה הייתה עבור הדמות שלנו..."**.

צפייה: שאלות שרצינו לשאול – ילדים בשואה https://youtu.be/Py9d_aB8cxc?si=SG9fAse0AMRmqSq2

או

הקרנת עדותו של ד"ר שלום קפלן-אילתי.

דבר הניצולים - <https://youtu.be/JMQnRE7aYro?si=Rk1tmISO1qvKDo6>

חלק ד'

"סיכום ב-6 מילים" (25 דקות)

כל תלמיד כותב על פתק **משפט בן שישה מילים** שמסכם את התובנות/ רגשות/ מחשבות של כל אחד מהתלמידים/ תלמידות מתוך מה שהם "לקחו" מהדמויות/ מהטקסטים מהשיעור.

א. סבב כיתתי

ב. ניתן לרכז את הפתקים על גבי לוח / בריסטול ולתלות כקולאז' כיתתי

להרחבה:

מערכי שיעור בנושא באתר יד ושם - <https://www.yadvashem.org/he/education/family-holocaust.html>